

Remissyttrande

2024-04-02

Socialdepartementet

Remissvar över Boverkets rapport Utvärdering av lagen om bostadsanpassningsbidrag- Rapport 2023:11

Ert diarienummer: S2021/06045

Sammanfattning

Syftet med utvärderingen har varit att se över om det finns hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till nödvändiga anpassningar. Bakgrunden är att både antalet ansökningar och antalet beviljade bidrag har minskat de senaste åren. Bland annat har Boverket analyserat om den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag har påverkat utvecklingen. Man har kommit fram till minskningen kan förklaras av andra faktorer.

Styrelsen för Föreningen Kommunal Bostadsanpassning (FKBo) tror att en del av förklaringen kan ligga i att fler kommuner har fått tillgång till digitala juridiska tjänster under tidsperioden. Det är naturligtvis bra men har även lett till att avgöranden i förvaltningsrätt fått allt större betydelse för kommunernas bedömningar. Som Boverket tar upp i sin rapport finns det avgöranden i förvaltningsrätterna som inte går i linje med lagstiftarens intention. De har inte heller överklagats och prövats i högre instans. FKBo menar att det är av största vikt att en ny lag blir så tydlig att skillnaderna i tolkning över landet minskar, både i kommuner och domstolar. Vi menar att skrivningarna i vissa paragrafer behöver ändras för att syftet med dem ska förstås.

Boverket föreslår ingen ändring av portalparagrafen. FKBo tror att det i en kommande proposition behövs ett förtydligande av och resonemang om begreppet självständighet och hur sökande genom bostadsanpassningsbidraget ska kunna leva som alla andra i och i anslutning till sin bostad. Ordet har kunnat tolkas som att en sökande måste uppnå en viss grad av självständighet för att beviljas bidrag. Tolkningen har ibland fått stöd i förvaltningsrättsavgöranden.

Synpunkter

-sammanfattade under respektive paragraf

3§

FKBo är positiva till att Boverket förslår en särskild bestämmelse som avviker från föräldrabalken i fråga om vårdnadshavares ställföreträdarskap. Att en vårdnadshavare utan koppling till den bostad som ska anpassas ges inflytande och makt över ansökan är inte rimligt. För att alla barn ska ha samma möjlighet till bostadsanpassning anser vi att den förälder vars bostad behöver anpassas också ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag.

FKBo konstaterar att det är många moment i ansökningsprocessen, vilket kan vara svårt för den som söker bostadsanpassningsbidrag. Vi är oroliga för att det sista stycket i den föreslagna lydelsen kommer försvåra processen för den sökande. Redan idag läggs mycket ansvar på den sökande och formuleringen "*...måste sökande ha erbjudit ägaren...*" är otydlig. Den kan tolkas som att sökande redan vid ansökningstillfället måste inkomma med information om att fastighetsägaren erbjudits att överta bidraget. Men även för fastighetsägare kan det framstå som otydligt att ställas inför frågan innan beslut är fattat.

Med den föreslagna formuleringen där ansvaret tydligt ligger på sökanden ser vi också en risk i att ansökningar kan komma att avslås när information om fastighetsägarens intresse för övertagande saknas.

4§

FKBo har länge påtalat de problem som kommer med att anpassningsåtgärder som hissar, dörrautomatik och ramper ägs av en boende i ett flerfamiljshus. För att bland annat minimera oklarheter i fråga om ansvar gällande tillsyn och underhåll vill vi att fastighetsägare så långt det är möjligt övertar bidraget när anpassningen avser gemensamma utrymmen.

Boverket ger en bra beskrivning av problemet i sin rapport. Vad som inte nämns är att det är svårt för en privatperson att försäkra en produkt utanför den egna bostaden. Det är också mycket svårt att hålla uppsikt över den. Trots det hänvisar många kommuner till det egna ansvaret när det kommer till vad som kan ersättas med stöd av reparationsbidraget. Det har i vissa fall fått sökanden med ansträngd ekonomi att avstå från att genomföra beviljade anpassningar.

Boverket konstaterar i rapporten att fastighetsägarnas vilja att överta bidraget har varit mindre än förväntat. Bristande information från kommunerna nämns som en möjlig anledning. Vår erfarenhet är att fastighetsägare inte har tyckt att fördelarna med ett övertagande har kompenserat för de ökade kostnader det medför. Bostadsrättsföreningar berättar att de inte kan ta ökade kostnader för *en* trappuppgång på grund av de inte får behandla medlemmar olika. I de fall ett övertagande skett har man sällan valt att använda bidraget som en delfinansiering av ett större arbete eftersom man då skulle behöva göra ett likvärdigt arbete i alla portar. För att öka fastighetsägarnas vilja till övertagande anser vi att de även fortsättningsvis borde ha möjlighet att ansöka om återställningsbidrag i de fall anpassningen har utförts utan tilläggsarbeten.

FKBo anser även att ett övertagande borde kunna ske genom överlämnande av begagnad produkt om fastighetsägaren så önskar.

5§

Av nuvarande lydelse framgår att bidrag lämnas om åtgärden är nödvändig för att bostaden ska bli ändamålsenlig. Både gällande lag om bostadsanpassningsbidrag och dess förarbeten saknar en skrivning om vilka krav som kan ställas på behovets varaktighet. Kammarrätten i Göteborg konstaterar i ett avgörande från 2022¹ att lagen om bostadsanpassningsbidrag varken genom personkrets eller i övrigt uttryckligen förutsätter att funktionsnedsättningen som grundar behovet av bostadsanpassning har en viss varaktighet. Att det finns krav på varaktighet förstås av nödvändighetsrekvisitet och den skrivning som finns om andrahandsboende. FKBo föreslår ett tillägg där det tydligt framgår att behovet måste bedömas som bestående eller långvarigt.

FKBo välkomnar Boverkets förslag till ny lydelse om att bidrag kan lämnas till att byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa fasta funktioner. Vi delar Boverkets bedömning att det möjliggör bostadsanpassningsbidrag för kostnadseffektiva lösningar.

I det nya förslaget ska även förvaring av hjälpmedel beaktas. Vi befarar att ordet beakta är för tandlöst och att det inte kommer göra någon större skillnad.

Boverket vill att de flyttbara garagen åter ska bli bidragsberättigade. Orsaken uppges vara att lagen om bostadsanpassningsbidrag är en rättighetslagstiftning som ger sökanden möjlighet att överklaga ett avslagsbeslut. Redan före avgörandet i Högsta förvaltningsdomstolen 2020, genom vilket fristående garage inte kan ses som en anpassning av fast funktion, hade dock antalet beviljade bidrag minskat. Orsaken var några kammarrättsavgöranden under hösten 2017. De fick stor betydelse eftersom de slog fast att kommunerna inte behöver beakta de krav som förskrivare ställer på förvaring av elrullstolar. FKBo tror inte att de nya lydelserna kommer att påverka antalet beviljade bidrag till fristående garage i någon större utsträckning. Anledningen är att kommunerna redan beaktar behovet av förvaring men att man ser att det kan tillgodoses på annat sätt än genom ett garage.

FKBo ser flera problem med att återföra garagen. Bland annat att det finns en risk för att stora bostadsanpassningsbidrag lämnas för inköp av garage som det inte finns ett långsiktigt behov av. Problemet fanns redan före 2020 när bidrag kunde lämnas för inköp av de lätt flyttbara förråden.

Processen för den som har behov av elrullstol blir också onödigt lång och komplicerad med behov av beslut från två myndigheter. Det finns även risk för ett moment 22. Vissa förskrivare kräver att det finns ett beslut om bostadsanpassningsbidrag innan rullstolen kan förskrivas och kommunerna har svårt att bedöma nödvändigheten av förvaring innan det står klart om sökanden uppfyller kraven för elrullstol. Ibland kommer också rullstolen med en provotid vilket gör bedömningen ännu svårare.

Vi ser att kommunerna i praktiken har få möjligheter till återanvändning eftersom rullstolsgaragen ägs av enskild person eller av fastighetsägare. Garage som blir kvar försvårar också möjligheten att ställa dit ytterligare förråd, speciellt i storstäder. Det är därför FKBos uppfattning att garagen borde följa elrullstolen.

6§

FKBo har inga synpunkter på den ändrade lydelsen. Vi vill dock passa på att lyfta den grupp som ställdes utanför bidragskretsen i och med den nya lagen 2018. Vi ser att de individuella behov av anpassning som uppkommit inte har tillgodosetts på det sätt som regeringen avsåg med förslaget. Hur behoven har tillgodosetts har också varierat stort mellan kommuner. I grunden anser vi dock att lagändringen var bra. Vår uppfattning är att en person som beviljats bostad med stöd av SOL eller LSS inte ska behöva ansöka om bostadsanpassningsbidrag.

¹ Mål 3570-21

8§

De föreslagna ändringarna av bestämmelsen är bra. Både formuleringen *avhjälpande av* och att *bedömningen ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för* kommer förhoppningsvis leda till mer rättssäkra bedömningar.

Innehållet skulle dock kunna skrivas om för att underlätta läsningen, se nästa sida.

Nuvarande lydelse:

Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte om de sökta åtgärderna skulle innebära ett avhjälpande av:

1. byggnadstekniska brister,
 2. eftersatt underhåll,
 3. avsaknad av eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner, eller
 4. avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.
- Bedömningen av om det finns byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för.

Första stycket 4 tillämpas endast när ansökan gäller

1. ett en- eller tvåbostadshus som sökanden har låtit uppföra eller låtit utföra ändringar av,
2. en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som sökanden har låtit utföra ändringar i, eller
3. en ägarlägenhetsfastighet som sökanden har låtit utföra ändringar i

Förslag:

1. Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte om de sökta åtgärderna skulle innebära ett avhjälpande av byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll, avsaknad av eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner.

Bedömningen ska avse skicket vid ansökningstillfället utan beaktande av de sökta åtgärderna.

2. Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte heller om ansökan skulle innebära ett avhjälpande av avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Bedömningen ska bara tillämpas när ansökan gäller ett en- eller tvåbostadshus som sökanden har låtit uppföra eller låtit utföra ändringar av, en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som sökanden har låtit utföra ändringar i eller en ägarlägenhetsfastighet som sökanden har låtit utföra ändringar i.

I propositionen till nuvarande lag beskrivs byggnadstekniska brister som brister i byggnadens konstruktion och byggmaterial samt fel i utförandet som får till följd att byggnaden avviker från vad som kan anses vara ett normalt utförande. Hur gränsen ska dras mellan byggnadstekniska brister och tillgänglighetskrav diskuteras inte. Avsaknad av stödhandtag är ett exempel på en avvikelse som hamnar i gränslandet. Här måste man också beakta bestämmelserna i byggreglerna gällande säkerhet. Det kapitlet innehåller även föreskrifter och allmänna råd avseende egenskapskrav för tillgänglighet och användbarhet vilket försvårar bedömningen. FKBo anser att det behövs ett förtydligande av begreppet byggnadsteknisk brist.

9§

FKBo menar att förslaget om att undanta den som anvisats en bostad av en myndighet är rimligt och bra för den enskilde som inte kunnat påverka sitt boende. Det råder dock en brist på bostäder framför allt i storstäder och vi ser en risk för att mindre lämpliga lägenheter kan komma att anvisas av myndigheter med vetskapen att bostäderna kan göras tillgängliga i efterhand.

11§

Vi ser behov av fler exempel på vad som omfattas av punkt 2, *anordning eller inredning främst avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning*. I rapporten nämns ramper och stödhandtag. FKBo gör tolkningen att även trösklar kan omfattas och önskar ett förtydligande i en kommande proposition eftersom det är en vanligt förekommande anpassningsåtgärd. Det kan även vara bra att nämna höj- och sänkbara kök eftersom de enligt nuvarande praxis inte kan repareras med stöd av bidraget.

FKBo tycker att det är bra att fastighetsägare som övertagit rätten till bostadsanpassningsbidrag även ges rätt att ansöka om reparationsbidrag. Vi tror att fler fastighetsägare accepterar ett övertagande när de ekonomiska riskerna minskar.

13§

Att ge fastighetsägaren rätt att ansöka om reparationsbidrag är bra men troligen inte tillräckligt för viljan att överta bidrag gällande hiss där en demontering kan bli kostsam. Vi föreslår att även återställningsbidrag ska kunna lämnas till fastighetsägare som övertagit rätten till bidraget under förutsättning att anpassningsåtgärden inte längre nyttjas och är till nackdel för övriga boende. Se även 4§ och 11§.

15§

Vi föreslår att ekonomiskt stöd ersätts med *ekonomisk ersättning*.

19§

Boverket föreslår ingen förändring av paragrafen. FKBo vill lyfta återkallelseförbehållen med anledning av några domslut avseende återkallande av beslut på grund av att sökanden avlidit. Kommunerna hade återkallat hela beslutsbeloppet trots att hela eller delar av anpassningen genomförts före dödsfallen. Enligt praxis förfaller rätten till bidraget i samband med ett dödsfall. FKBo:s uppfattning är att den gängse tolkningen i kommunerna har varit att bidrag ska betalas ut för de kostnader sökanden haft fram till sin död med anledning av beställda anpassningsåtgärder. Av föreskrifterna till lagen framgår att sökanden måste styrka sitt behov av anpassning genom att redovisa sitt hälsotillstånd. Att någon är allvarligt sjuk är i sig inte ett skäl för avslag. Lagstiftare och kommuner är således medvetna om att det kan finnas en förhöjd risk för dödsfall inom bidragskretsen.

FKBo anser att det är orimligt att utformningen av lagen som ett kontantbidrag inte ger det krav på förutsägbarhet som följer av 37 § förvaltningslagen. Vi föreslår att återkallelseförbehållen ses över. Om bostadsanpassningsbidrag ska återkallas vid ett dödsfall utan beaktande av de kostnader som hunnit uppstå finns stor risk för att sökande inte vågar genomföra den anpassning kommunen bedömt vara nödvändig för att hen ska få en ändamålsenlig bostad.

Övriga kommentarer

FKBo har noterat att Boverket under många år lagt ner mycket tid och pengar på att arbeta fram bra och omfattande webbutbildningar riktade till de som i sitt arbete tillämpar eller påverkas av plan- och bygglagen. FKBo ställer sig frågande till varför rättssäkerheten kring handläggning av bostadsanpassningsbidraget inte prioriteras i samma ordning som andra ansvarsområden hos Boverket. Bland de webbutbildningar som erbjuds på Boverkets hemsida finns utbildningar direkt riktade till handläggare som är nya på jobbet, men de riktar sig även till den erfarna. Exempel på utbildningar som erbjuds är "Ny på jobbet som byggnadsinspektör", "Ny på jobbet som detaljplanehandläggare", "Ny på

jobbet som lovhandläggare” mfl. Det framgår att syftet med utbildningarna är att stärka handläggaren i sin roll och att hen ska få en grundläggande förståelse för de uppgifter som hen har och ställs inför.

FKBo kan konstatera att det finns stora skillnader mellan hur bostadsanpassningsbidraget handläggs i landets kommuner, vilket är bekymmersamt. För att vi ska kunna uppnå en likvärdig och rättssäker handläggning av bostadsanpassningsbidraget krävs omfattande informations- och utbildningsinsatser från Boverkets sida.

Boverket bör därför bli tilldelade de medel som krävs för att kunna genomföra de insatser som är nödvändiga för att säkra upp att bostadsanpassningsbidraget handläggs på ett rättssäkert sätt.

Styrelsen för FKBo

Jenny Björnström

Helene Jämtbäck

Åsa Miranda

Ola Johansson

Marie Hortlund

Roine Abrahamsson

Mehmet Öztomsuk

Anna-Karin Lagerholm

Ester Andersson